

El part. passat d'aquest verb obeïa llavors encara a la conjugació forta del ll. *TEXERE/TEXTUS*, -TA, -TUM, i es devia pronunciar *test*, si bé l'escriba monjo li dóna la grafia llatinitzant *text* en les *VidesR*: «... li donà pèrces precioses --- si li consentia --- e Senta Agnès li respòs --- —Eu són amada per altre amador --- ab lo se<n>yal de la sang de la sua passió --- m'à sotz-arada la mia dextra --- e à m vestida ab sisclaton *text* ab aur e ab mot beles noscletes ['fíbules'] d'or, e de pèrces precioses m'à ornada ---» (45r2); en femení *tes-ta*: «que tota dona puga portar sàvena d'aur o d'argent *testa* ab seda, mas que no-y pusquen mesclar perles ni pèrces precioses ---», en l'ordonament reial rossellonès de 1306 (RLR VII, 54).

Tant *teixir* com els seus derivats surten sovint en els ordonaments dels paraires, tintorers i teixidors de Bna. de 1383 i 1387: «en lo dit pinte se puxe *teixir* tot drap --- tot *teixidor* o altre que *teixirà* draps de lana en Bna., haje a *teixir* cascun drap bé e leyalment --- per ço que sia conegut, en tot loc, que és stat *teixit* en Bna.» (CoDoACA VIII, 260); les formes en *tex*- i en *tix*- alternen en tots dos reglaments: *teixidor*, *teixirà* (263.17s.), *teixidor*, *teixirà* (305.13), *teixirà*, *teixit* (305.17). «Unes tovayes de li, *teixides* de cotà, ab listes blaves als caps», Inv. de Vic, a. 1403 (DAg.).

Per un evident i grosser error de lectura, s'ha perdut de vista un valuós testimoni medieval d'aquest verb, en JRoig, *Spill*, 5468: «Monges cerreres / --- / anar armades / e desfrèçades, / com han exir, / de nit, *teixir* / per la ciutat / ---», on el ms. porta *lexir*.³⁰ com les eds. A i B, i les altres, *exir* --- *exir*, amb absurda repetició, àdhuc Chabàs i Almela, no adonant-se que hi havia simple haplografia de les dues -t- seguides. És a dir que amb l'excusa d'anar a teixir en una casa, sortien de nit a córrer aventures per la ciutat.

Aviat se n'apodera la literatura en comparacions d'alt sentit i significació moral, de primer posant de relleu la comparança: «la vida de la persona --- així és feta com a *tela*: en la *tela* ja sabeu que ls uns fils van de llarc, e ls altres a través, e qui *tix* mene los peus e les mans, e lance, e puix lance un fil, e restreny ab lo fust, après altre --- e així *tix* e fa sa *tela*; e així fa la persona convertida --- així *teixint* ab bones obres, veus que ve la mort ---», StVicentF (*Serm.* I, 73.30). «Ésser bé pot que l'om simplement ame: / d'arma, sens cors, e ab lo cors, sens arma / --- / y l cors és cert que d'un brut voler brame: / aquests, mesclats, un drap de mescla *tixen* / que no s veu bé les colors que d'ells ixen», Ausiàs LXXXVII, 5i. «Hauré ordir / --- / aquest meu scaig / de parlament / --- / serà en romanç: / noves rimades / --- / no prim scandides, / al pla *teixides* / del algèmia / e parleria / ---», JRoig (*Spill*, 686). «--- / Pren vela vers Mallorca, la terra dels foners / --- / Allà de flors y fulles d'alzina lo coronan, / *teixint* mítiques danses, donzelles y minyons, / mentre 'ls guerrers un càntic de benvinguda entonan / ---», Atl. x, 50b.

En el present tingué sempre conjugació forta, no incoativa, *ell tix*, *ells tixen*, fins a temps moderns, en

què s'ha generalitzat *teixeix*, en la llengua comuna, i enterament en el Princ., però no en sé testimonis fins al S. XIX, car fins en el centre el DTò (1647) encara usa l'antiga forma («que *tix* draps de ras»). I que encara era forma viva en el llenguatge tradicional dels afores de Bna., ara fa vuitanta anys, en dóna fe el que recull Verdaguier l'any 1901: «l'atzavara --- les flors --- (a Vilassar) molt cercades per les criatures per a jugar a *ballarins* --- els estams salten ---; a Badalona prenen el 'ballarí' per un teixidor que salta en son teler teixint la peça, i li diuen, tot copejant: *tix*, *tix*, *teixidor*; i a la flor mateixa també li donen el nom *tix-tix-teixidor*» (*Prosa Florida*, 24.2f.).

DERIV.: *Teixit* m. [Lacav.: «*teixit*, roba teixida, *textum*, textile»; *teixits* fisiològics, Lab. 1840, p. 1038]. *Teidor* [*teixedor*, 1298, supra; «*teixidor*: textor», Busa-N.; «weber», Cat.-Al. 1502, 864; «t.: textor», Onofre Pou, *ThPu.*, 164; «--- qui volrà fer draps de la gran sort --- que hagen haver de lonc, quant exiran del *tixedor*, 20 cana de Bna.» 1424, RLR IV, 370, n. 1]; dades sobre les diverses espècies Ss. xv-xvi, DAg.

Teixidor és la forma en què ha predominat modernament, pertot (*teixidó* fins al cap dels Pirineus: Cardós i V. Ferrera, 1932-4), si bé s'havien usat bastant *tixidor*, supra 1383-7, i encara *tixadó* a Pollença, sobretot com a nom propi, 1964; la forma *teçedor* és l'aragonesa: apareix el 1657 en el *Lucero* de Benasc, però és en text castellanitzat; *teixiner*, tal com en gc.: ar. *teşinê* etc., oc. ant. *teissendier*, fr. *tissandier*), potser també s'havia usat, altre temps en alguns llocs, però només ha quedat com a cognom cat. occid. *Teixidora* [Busa-Nebr.]; *teixidoratge*; *teixidoria* (1297?, DAg.).

Teixidura (1460, JRoig, *Spill*, 11201; «t.: textura, textus», Busa-N.). *Teiximent* (S. XIV, DAg.). *Teixim* 'trama', format segons el model de *ordim*: en el reglament dels draps de Bna. (supra) de 1383: «negun --- no gos mesclar en draps de lana, en l'ordim o en lo *texim*, de lana de peçols ni de borra» (CoDoACA VIII, 261); «en lo ordim o en lo *texim*» 1387 (CoDoACA XI, 263.7 i 12). *Teixí*. *Teixeret*.

Tessitura [DOrt.], pres de l'it. *tessitura*, pròpiament 'teixidura', d'on 'altura pròpia de cada veu o instrument', i després 'disposició d'esperit'. Gallicismes: *Tissú* [1789; Lab. 1864; BDC IV, 157], pres del fr. *tissu* 'teixit'; *tissatge* [BDC IV, 157], fr. *tissage*; *tissor*.

Conteixir. *Desteixir* [Lacav.], *desteixir-se de riure* [Belv.]; *desteixir* «desfer lo teixit», *desteixir-se per algú*: fer tot lo possible per a ell: «*desentrañarse p. alg.*», DFgra.; «correr con suma aceleración, arrojarse con ansia a alg. p., *desalarse*; afanarse con exceso para conseguir alg. c.», DAMen.

Mall. *desteixinar-se* 'matar-se treballant': «FAUSTO: Marcelina, no podem / seguí es rumbo que hem emprès / --- / i és forçat que estalviem: / tu saps que jo em *desteixin*, / que mai falt a s'oficina; / i ha deu mesos, Marcelina, / que no cobram. / MARCEL.: Fora esplín! / Tu tens qui los adelanta / ---», Bart. Ferrà